

ans te weinig
te veel blijft
ken. Zoo komt
der, blijft zij
et is hier een
versers de Chris-
duren en hun
n karakter van
zoolang missen
eriaal om hun
er zijn, te ver-
n eigen bundel,
eslagen; er zijn
naar die blijven
geen vrije hou-
gevoonden. De
volledige ook,
de figuur van
beeld van de
den schrijver
chreef. Zoowel
ystische Vallei"
deels embryo-
nans geworden
lijk als roman
oorzaak, n.l.
n roman vraagt
it is er alleen

of meer; wel
schreven, toen
jaren in me
van Konings-
r-vlogen" zijn
pelen. Konings-
j van jeugdher-
elijke ervaring.
het terrein en
elijk volk. Nu
had ik niet
chisch Predik-
geen enkel
pen" verplicht
enlijke aandrif-
zij niet uit de
nog: uit de
het niet. Hoe
grootter werk
echte vrijheid
kregene, die
worden is en
De vrijmaking
oon nu is hij
rair standpunt
werkt. En de
elijk, dat alle
r, die Christe-
was, of een

er aan de ge-
meente, die in
zij verhandel-
ngst aan de
weer met deze
moest worden

zen dan de be-
tekstverband
n, dan moeten
van de sociale
tijd.

ral ter wereld,
ken waren niet
uzalem. Velen
ouden dag ge-
melstreden ge-
de heilige stad,
om er te leven;
stichten zou;
worden; daar
allereerst zou
om een massa
omd zijn naar
ele-gebrekkige
inig ruime en
t, werden door
i; de diaspora,
icht mede de

van deze Jeru-
gelie van den
st vervuld. Ze
schap te staan
ap; een veel
sing financieel
n ze tot een

is deze teke-
oppert daarbij
menschen bij
Christus menig
te hadden, zoo
ker nabij Jeru-
salem; om er te
n deed deelen
. Maar nu was
een roeping in

kunst die een ruime plaats gaf aan de Bijbelsche stoffen. Wij als Gereformeerden erkennen de kunst als een maatschappelijke aangelegenheid en zijn dus wel dankbaar voor het bestaan van een Matthäus-Passion, van een Cathedraal te Chartres, van Russische iconen, maar vergeten daarbij niet, dat God ze ons gaf ondanks het feit, dat hier een onschijnlijke kerkpraktijk mede aanleiding tot het ontstaan dezer kunst is geweest. En wat de Bijbelsche stoffen betreft: de Bijbelsche personen zijn geen mythische figuren, zooals uit Homerus, waaraan later de Grieksche tragici voortsponnen; ze zijn in de Schrift gefixeerd, tot onze leering. Ik durf het gebruik van Bijbelstof in bellettrie niet te veroordeelen, maar ik geloof niet, dat God ze ons daarvoor gegeven heeft. Persoonlijk zie ik in het gebruik van Bijbelstof in alle beeldende en verhalende kunst een onbewuste voorzet van de mythologische voorstellingsdrift, die misschien wel via de Renaissance ook historisch op de oudheid teruggaat. De juiste houding echter lijkt mij deze, dat men... het zuurdeesem verbergt in de drie maten meel, tot dat het deeg geheel doorzuurd is en men zeggen moet: nu is het zuurdeesem nergens en overal. Wat dunkt U, lezer?

Sindsdien mag ik zeggen, dat mijn vrijmoedigheid gegroeid is, zoodat er wel degelijk een levensverband blijkt te bestaan tusschen geloof en kunstproductie.

Intusschen zou ik den bundel „Kostgangers Gods" uit mijn werk niet graag willen missen. Met den titel wil ik zeggen: al deze menschen, evenals wijzelf, leven uit Gods hand, of ze het (willen) weten of niet. Al wat leeft wordt uit Zijn hand met goed verzadigd. Die afhankelijkheid van God was de meest sprekende eigenschap, die deze zoozeer verschillende menschen voor mijn besef verbond. En de letterkundige, die werkt in de levende taal en gaarne voor sterke gevoelens sobere of onaanzienlijke woorden kiest, om die met een zekere spanning te laden, die ontstaat door associaties, eenerzijds met het volksleven, anderzijds met de gedachtenwereld van de Schrift, gaat daarbij niet voor mogelijk misverstand uit den weg. Geen rare kostgangers, maar kostgangers Gods.

De eerste schets „Chaufeur Binigaart" is tamelijk dicht van de werkelijkheid af genomen. Het milieu, de personen, het is alles „echt". Het spel van de kinderen, die kinderen zelf, zijn van de werkelijkheid afgekeken. Ook de idioot. Alleen het samenbrengen van den idioot eenerzijds en de kinderen in hun eigen milieu anderzijds, welke bijeenvoeging leidt tot een „zwarte seconde" aan het slot, berust op fantasie. Ik schreef deze schets twee jaren eerder dan „Koningskinderen" en durfde daarin voor het eerst een eigen manier

dit leven gegeven en Hij had bovendien hun banden aan Jeruzalem losgemaakt. Ze werden „los" van hun akker.

Meer waarde dan die van een vermoeden heeft deze opmerking niet. Inderdaad kunnen de gemeentelieden op een dergelijke manier soms „los" van hun goederen zijn geraakt. Dit „los-worden" geschiedde niet ten gevolge van een heerschen van de gedachte aan een zeer spoedige wederkomst van Christus. Want de Heer had aan Zijn apostelen en aan Zijn kerk een werkprogramma gegeven in Hand. 1:8, dat hun arbeidsveld verijdde tot aan de einden der wereld en hun taak over de grenzen van een nabije toekomst heen, uitbreidde. En evenmin geschiedde dit „los-worden" als gevolg van niet meer waardeeren van aardisch bezit. Ware een dergelijke ascetenhouding „uit den Geest", dan zouden er in Jeruzalems gemeente geen accurate armverzorgeren zijn geweest in de personen der apostelen; zoo accuraat, dat zij zoodra dit werk hun te machtig wordt, omzien naar zeven diakenen. Ze namen het heusch wel zwaar, wanneer er eens iemand „werd overgeslagen".

De Geest van Christus is niet de Geest der quietistische parousie-verwachters en evenmin die der asceten; Hij is de Geest der gemeenschap.

Ook uit verdere berichten in de Handelingen blijkt, dat van een communistische gemeenschap van goederen in de eerste gemeente geen sprake is geweest. Zoo alle rijke menschen hun bezittingen te gelde hadden gemaakt, ware er geen reden om van de opoffering van Barnabas apart bericht te geven. (4:36, 37). Al evenmin had Petrus in dat geval tot Ananias kunnen zeggen, dat hij zijn akker wel had mogen houden en dat hij ook had kunnen volstaan, met een gedeelte van de opbrengst te besteden voor de armen, indien hij maar eerlijk voor den dag was gekomen (5:4). Later blijkt Maria, de moeder van Johannes Markus, een ruim huis te bewonen; met een inrichting, waarbij een dienstmaagd behoort (12:12). De eerste gemeente heeft dus wel haar gemeenschap beleefd. En dat niet incidenteel. Maar vanuit de voortdurende geestelijke gemeenschap. In samen-leven, dat zoo innig was, dat niemand op zijn bezit als zijn onschendbaar, onaantastbaar eigendom stond. Doch ook weer zoo, dat de per-

van zeggen aan. De tweede novelle heet: „Mystische Vallei". Ik vind het wel prettig, dat het juist de goede lezers zijn geweest, die dit stuk hebben kunnen waardeeren. Ook deze novelle is dicht van de werkelijkheid af geschreven, maar op een andere manier dan „Chaufeur Binigaart", d.w.z. van een andere werkelijkheid af: niet de zichtbare, maar de psychologische werkelijkheid. Er zit veel kunstenaarsleed en -strijd van mezelf in; ik bedoel niet den banalen strijd om wat lof en erkenning, maar om inzicht. Wie deze novelle goed lezen kan, vindt daarin een illustratie van den uitroep: ik geloof, kom mijn ongeloofigheid te hulp. Want al gelooven we in Christus, daarom gelooven we nog niet in alles, wat ons met Hem is geschonken! Die mij toen ontbrekende vrijmoedigheid kan men in de overleggingen en het gedrag van dien wonderlijken heer Verhage terugvinden.

Dan volgt de novelle: „De Twee Voorzeggingen", een op de duizend-en-één nacht geïnspireerde geschiedenis, waarvan de moraal aan het slot door den Sultan wordt uitgesproken met de woorden: „De Almacht doet wijs te verbergen wat we slechts misbruiken. Allah sterke ons tot oogenblik en daad." In deze novelle heb ik getracht naar een uiterste van korthed in de voordracht, als reactie op de uitvoerige en zwijmelende „Oostersche verbeeldingen" à la Querido.

Hierna komt „Jannigje". In haar heb ik geteekend een vrouw uit het volk, met een geheel naar binnen gekeerd, rijk, bijna vulcanisch gemoedsleven. Ik heb in haar leven willen uitbeelden een jarenlang gedragen, geestelijk lijden, gesteund door een sterk fysiek, dat min of meer onbewust zelf wil dragen instee van het leed in geloof op God af te wentelen. Eerst aan het eind komt ze er toe en wie iets van psychologie weet, begrijpt, dat dit een diepe ommekeer in haar zieleleven beteekent. Die terugkomst van den verloren zoon aan het slot moest ik zoo beschrijven. Dat is geen terugrijpen naar de romantiek, ook niet de demonstratie van een zekeren durf, maar een eenvoudige noodzakelijkheid. Om de eenvoudige reden, dat dit slot het „vruchtbeginzel" is van de heele novelle. Die komt van dien zanger in de stille straat, op dien beklemmenden zomeravond, juist zoo, en juist met dat vers en dat juist zoo gezongen... dat was een eigen „Erlebnis" van mezelf eenige jaren tevoren en behoort tot die merkwaardige ervaringen, waarbij men onmiddellijk weet, dat men die eerlang gebruiken „moet".

„Het Personeel van Gerrit Foppe Vink" besluit het reeksje. Ook de figuur van Petietje heeft lang in me geleefd, eer ik er een schetsje van heb durven maken. Ook hij gaat rakelings langs de levensmislukking en leidt een gedrukt, bijna verminkt bestaan. Hij heeft de rechte verhouding

soonlijke verantwoordelijkheid bleef; de zaak des harten; de zaak des Geestes, die in ons woont.

De verschillen met wat de Marxisten van allerlei gading willen en zeggen te willen zijn dus wel groot. Het Marxisme richt zich op het goed; op het kapitaal; en wil de goederen, de productiemiddelen brengen aan de gemeenschap. De Internationale zingt: „Begeerte heeft ons aangeraakt". Waar het aan de macht kwam, poogt het de goederen te verdeelen; niet naar den regel dat niemand gebrek mag lijden, doch naar het stelsel, waarbij broodkaarten slechts voor partijgenooten zijn (Rusland) en betrekkingen alleen voor rasgenooten open staan (Duitschland). Het ziet eerst de goederen, en dan de menschen. Het geeft aan de economische factoren de heerschappij.

In Jeruzalem zag men elkander, en de gemeenschap aan elkander. Daarna ziet men de goederen, hun gebrek en hun overvloed; en de gemeenschap heerscht over de goederen.

De Geest werkt daar en de gemeente leeft door Hem. De Geest doet de gemeente al Zijn kwesties aanvatten op geestelijke wijze. De heerlijkheid van wat te bezitten en het schrijven van gebrek te lijden wordt niet een politiek of een economisch of een sociaal probleem in Jeruzalem. Doch als de nood zich voordoet en er problemen openbaar worden, worden ze opgelost als religieuze problemen. „Aan de voeten der apostelen" wordt de opbrengst neergelegd. De armoede en de rijkdom zijn er zóó niet meer, zooals ze er zijn in het sociale of in het economische, of in het staatsleven. Ze zijn er anders; ze zijn er om met den éénen slag van den het leven zaligenden Christus te worden omgezet tot gelegenheden voor Zijn koninkrijk en de vervulling van de wet des koninkrijks.

Hiermee wordt niet een dualisme ingevoerd, zooals het in de tegenstelling „natuur en genade" van Thomas en Brunner, of in die van „Koninkrijk Gods en de wereld" der Anabaptisten heerscht. En ook wordt niet „een terrein" der bijzondere genade gescheiden van „een ander terrein" der gemeene gratie.

Juist niet. Hier is juist de bemoeiing des Heiligen Geestes met economische gegevens. Maar dan zóó, dat eerst Zijn genadige bemoeiing is met de uitverkooenen Gods en de gekochten door het

tot de werkelijkheid nog niet gevonden. Aan het eind, wanneer hij den moed grijpt om met zijn patroon te spreken over diens leven en toekomst, is het ijs in zekeren zin gebroken. Hij heeft dikwijls in valsche schaamte over zijn geloof, of liever over Hem in Wien hij geloof, gezwezen; nu belijdt hij Christus voluit. Hij heeft zijn „houding" gevonden en is niet langer de Christelijke Charley Chaplin, die hij even leek. Ook hij wordt gesterkt tot oogenblik en daad.

De vrijmoedigheid om betrekkelijk uitvoerig over dezen kleinen bundel novellen te schrijven, heb ik ontleend aan het feit, dat ik dit werk als illustratie heb willen gebruiken voor andere dingen van algemeene beteekenis. De tekortkomingen van den bundel zijn symbolisch voor mijn eigene uit dien tijd. De remmingen bij de daarin voorkomende menschen houden verband met gereemdheid in mijn eigen Christelijk-litteraire practijk. Alles houdt verband. Daarom moet er een gemeenschappelijk streven komen naar verheldering van inzicht in alle vraagstukken, die de Christelijke literatuur betreffen, zoodat zij, die onder ons willen schrijven, meer in de ruimte worden geplaatst. Wanneer zal er van een „Rehoboth" sprake zijn? Moge intusschen ook dit blad door veler arbeid aan dit reformatisch pogen medewerken. C. RIJNSDORP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Over het onderwerp van het vorige artikel: „Levensliefde en Stervensverlangen", hoop ik een volgenden keer nog iets te schrijven. Mochten er dienaangaande bij de lezers vragen gerezen zijn, zouden ze die dan in den loop dezer week willen zenden? Ik kan daarmee dan bij het schrijven van het tweede artikel rekening houden.

Nu eerst de beantwoording van enkele bij mij ingekomen vragen.

a. Zondagsheiliging.

1. Van een ouderling, die de betrekking van boschwachter heeft, wordt door de eigenaars, die hij dient, gevraagd, dat hij, óók op den Zondag, toegangskarten verkopen zal voor de bosschen, waarover hij het opzicht heeft.

10 pCt. van de opbrengst der kaarten is voor hemzelf.

Hij heeft bezwaar gemaakt en toen als antwoord gekregen, dat hij iemand in dienst mag nemen, die dat werk des Zondags voor hem opknapt.

Vraag: „wat heeft deze broeder in dit geval te doen?"

bloed van Christus. En vanuit Zijn wonen in de gemeente en de samenbinding der kerk tot een gemeenschap der heiligen worden economische omstandigheden zóó geschikt, dat ze dit probleem, der tegenstelling tusschen „verzadigden" en „hongerigen", niet meer bevatten. Christus wint het hart en wint zoo 't heele leven. Hij wordt de wortel van het bestaan der Zijnen, die het totaal vernieuwt.

Het is niet zóó, dat wij door den Geest herboren worden en dan in 't leven gaan rond ons zien, en verschrikt worden door de pijnigende tegenstelling tusschen armen en rijken, gebreklijken en die in weelde baden; en dat we dan op een ander terrein dan dat van onze wedergeboorte met moed aan den slag gaan (of moeten gaan) om de problemen van dat terrein op te lossen. Dat we het zóó vaak zien, is ons dualisme. Het maakt dat christelijk-sociale werkers en een collecteerende diaconie elkaar soms niet verstaan. Maar het is zóó, dat de Geest ons hart gewonnen heeft, en heel ons leven omzet met ons hart. Alle problemen van ons leven zijn — zoo Hij ons in het Rijk van Christus heeft gezet — problemen van het koninkrijk Gods. En hun oplossing is niet een wijziging van situaties op een of ander terrein (al kan die wijziging om andere redenen noodig zijn), maar de gehoorzaamheid aan de wetten van het koninkrijk in de volheid van den Geest. Dit is de voorsprong van het koninkrijk des Geestes op elk levensverband, dat van een anderen geest vervuld is.

En waar een gedeeltelijk buiten Christus' Rijk gezocht of verkregen oplossing als de volkomene wordt voorgesteld en genoten, is verraad aan het werk van den Geest, dat gevloekt wordt met de vervloeking van Ananias en Saffira. Wij kunnen niet toe met ons half te geven; voorts buiten den Geest om de kwesties aanvallende. Zooals de tegenstelling is voor onze harten: vol van den Geest of vervuld van den satan (5:3), zoo is 't met ons, d.i. der menschen, geheele leven evengoed. Het deelt in het rijk des Geestes meer en meer; of 't is gevloekt, omdat het daarin niet behouden is.

W.

R. S.

1) Hetzelfde werkwoord echein in Luc. 14:19: Houd me voor verontschuldigd.
2) K. Bornhäuser, Studien zur Apostelgeschichte, Gütersloh, 1934, blz. 29 en vlg.

Antwoord: Evengoed als des Zondags, op onze straten en wegen, politietoezicht noodig is, zal er ook, op dien dag, bewaking noodig zijn voor de bosschen.

Dat men, voor het zich in een bepaald bosch mogen ophouden, als eisch stelt, dat men zich voorzie van een toegangsbewijs, is een maatregel van orde, die de bewaking vergemakkelijkt.

Tegen het uitreiken van zulke kaarten door iemand, wiens werk het is, toezicht op zulk een bosch te houden, kan daarom geen bezwaar worden gemaakt. Dat de eigenaar, ook op Zondag, voor deze kaarten een kleine vergoeding vraagt, kan men persoonlijk afkeuren, maar dat is een zaak, die de boschwachter niet heeft te beoordeelen.

Zijn taak is alleen, dat hij, in de gegeven situatie, zorg, dat alles, ook op Zondag, ordelijk verloopt.

Het enige bezwaar, dat men zou kunnen maken, is dit, dat hij, door een bepaald percentage van de „opbrengst” aan te nemen, zijn inkomen verhoogt.

Wat mij betreft, ik zou iemand ook daarover niet lastig durven vallen, omdat het een verdienste is, die uit zijn „ambt”, een noodig en nuttig ambt, voortvloeit; maar heeft de persoon in kwestie daartegen gewetensbezwaar, dan kan hij zeggen: „wat gedaan moet worden, wil ik doen, maar ik wil daaraan op den Zondag niet een extratje verdienen. Op Zondag laat ik heel de opbrengst der kaarten aan den eigenaar”.

Zodoende zal hij meen ik, geheel vrij staan; temeer wijl, ook als er geen kaarten worden afgegeven, de bewaking evengoed zijn gang moet gaan, zoodat het uitgeven van toegangsbewijzen de Zondagsviering voor het overige niet nadeelig beïnvloedt.

De inzender van de hier besproken vraag zal merken, dat ik zijn eigen advies heelemaal beaam.

2. Is het geoorloofd, op den Zondag gebruik te maken van een auto of rijtuig om daarmee ter kerk te gaan voor het laten doopen van zijn kindje.

Antwoord: „Natuurlijk is dat geoorloofd”.

God geeft ons het groote voorrecht, dat onze kinderen staan in het verbond, dat zij mogen ontvangen het teeken en zegel des verbonds.

Daaruit vloeit vanzelf voort, dat wij geroepen zijn, zoo spoedig mogelijk den doop aan onze kindertjes te laten bedienen.

Ik wil niet hard vallen broeders en zusters, die, uit gevoelsoverwegingen, den doop hunner kinderen uitstellen, totdat moeder er bij kan zijn; maar goed vind ik het niet. Als God daar staat, terwijl Hij onzen kinderen het zegel des verbonds toereikt, mogen wij Hem niet laten staan en wachten, tot het oogenblik, waarop wij het geschikt en prettig vinden Zijn gunst te aanvaarden.

Zoo haast het kan, zullen wij die weldaad Gods aanvaarden.

Maar wat bezwaar kan er dan tegen zijn, dat wij, als de afstand tusschen huis en kerk dat eischt, voor dezen kerkgang gebruik maken van auto of dergelijke?

In zulk een geval wordt immers de chauffeur, de koetsier, het paard, alles gesteld in den dienst des Heeren, waarvoor juist de Zondag gegeven is?

Bezwaar te maken tegen zulk doen kan enkel opkomen uit een geheel verkeerd inzicht in de bedoeling van het vierde gebod.

Laten allen, die hier bezwaar hebben eens goed lezen de verklaring van het vierde gebod in onzen Catechismus. Naar de kerk gaan, de prediking hooren, de sacramenten gebruiken, den armen Christelijke handreiking doen, deze dingen zijn het middelpunt van de Nieuw-Testamentische Sabbatsviering. En alles wat daaraan dienstbaar is, dat bevordert, is niet alléén geoorloofd, maar zelfs roeping.

b. Avondmaalsviering.

Is het geoorloofd de Avondmaalsviering in eigen gemeente te verzuimen, om tegenwoordig te kunnen zijn bij den doop, b.v. van het kindje van een zuster?

Antwoord: Mijns inziens is dat niet geoorloofd. Als het Avondmaal in de gemeente is aangericht, staat Christus daar en zegt: „Doe dat”.

Avondmaal houden is niet allereerst een quaestie van zegen-zoeken, niet een quaestie van geestelijke genieting, maar een zaak van gehoorzaamheid.

Het is dus niet een juiste redeneering, waarbij men zegt: „ik kan ook wel een zegen hebben door tegenwoordig te zijn bij de toediening van den doop aan een kindje, dat mij, met zijn ouders, na aan het hart ligt en dus laat ik het Avondmaal vandaag maar staan. Deze redeneering zal ons zelf met onze neigingen en begeerten in het middelpunt.

Dat mag niet.

Wie naar die redeneering handelt gaat uit den weg Gods en wandelt op eigen gekozen pad.

Dat is zonde; ook kan in dien weg geen zegen worden verwacht.

Tegenover den Heere is gehoorzaamheid het eerste. Daar hebben wij mee te doen.

Of wij daarbij een zegen zullen ontvangen en

hoeveel zegen, dat komt in de tweede plaats en hebben wij aan den Heere over te laten.

c. De noodleugen.

Dezelfde broeder, die de beide laatste vragen zond, heeft ook nog deze moeilijkheid.

Hij is onderwijzer en nu valt het hem altijd moeilijk om aan de kinderen het rechte inzicht bij te brengen omtrent gevallen als deze:

Rachab redt de verspieters, door een leugen. Michal redt David door een leugen.

Nu moet aan den eenen kant gezegd: „alle leugen is zonde”; aan den anderen kant geeft God Zijn goedkeuring over daden als bovengenoemd.

Antwoord: Het komt hier (zooals altijd) aan op goed onderscheiden.

Laten we nu eens nemen het geval van Rachab. In Rachabs doen is tweeërlei.

Aan den eenen kant is daar het geloof in de belofte, die God aan Israël had gegeven. Zoo sterk is dat geloof, dat zij daardoor er toe kan komen zich los te maken van eigen volk, en partij te kiezen voor Israël.

Aan den anderen kant is er de wijze, waarop zij aan dat geloof uiting geeft, dat is „een leugen”.

Zij verlaat zich op Gods Trouw en Almacht, maar gebrek aan inzicht in Gods wet of, wilt ge, in Gods Heiligheid, doet haar gaan in verboden wegen.

Dat bleef zonde, hoe goede bedoelingen zij daarbij ook had.

Maar (en daarop komt het hier aan) als God haar nu zegent en behoudt, dan is dat niet om de wille van die leugen; dan is dat ondanks die leugen.

Noch in Hebreë 11:31, noch in Jacobus 2:25 wordt de leugen goedgekeurd; in beide die teksten wordt alléén gewezen op haar geloof, als op den weg, waarlangs het heil des Heeren haar toekwam.

Hetzelfde geval hebben wij bij de Egyptische vroedvrouwen Exodus 1:15-20.

Daarop moet bij de behandeling van deze Schriftgedeelten duidelijk worden gewezen.

Gods zegen kwam tot deze menschen in den weg des geloofs.

Voor hun leugen hebben ze vergeving moeten ontvangen.

Hier komt uit de rijkdom van Gods genade, die ondanks de verkeerdheid van den geloof, toch aan het geloof Zijn zegen verbindt.

Voorbeelden ter navolging zijn deze menschen dan ook niet in hun leugen, maar alléén in hun geloof kiezen voor God en Zijn volk.

Vergeeten mag ook bij de behandeling niet worden, dat wij hier te doen hebben met menschen over wie het licht van Gods wet bij lange na niet zoo helder straalde als over ons.

Wij zouden daarom, als wij gingen in hun wegen, zwaarder zondigen dan zij gedaan hebben.

Laat ik nog mogen opmerken, dat over Michals houding de Schrift ons in geen enkel opzicht een goedkeuring laat hooren.

Haar daad, die opkwam uit natuurlijke liefde tot David, moet eenvoudig weg worden afgekeurd. Van een geloofsuiting is hier geen sprake.

D. v. D.

MUZIKALE KRONIEK

De uitvoering van Bach's Hohe Messe door de Nederlandsche Bachvereniging te Naarden.

Naast de uitvoering van Bach's twee meest bekende Passies, de Johannes en de Mattheus Passie, heeft de Bachvereniging gemeend bij haar Bach-herdenking ook de grootste en schoonste door Bach geschreven mis, de reeds meermalen door haar uitgevoerde Grosse Messe in H moll te moeten geven. Het mag wel een geweldige prestatie worden genoemd, zelfs voor een vereniging als de Nederlandsche Bachvereniging, om binnen zoo'n korten tijd een drietal werken als de genoemde uit te voeren, waarbij valt op te merken, dat elke uitvoering een modeluitvoering is, in alle opzichten doordacht en af.

In plaats van het Utrechtsch Stedelijk Orkest werd ditmaal door het Concertgebouworkest uit Amsterdam het instrumentale gedeelte verzorgd. Het Bachkoor zong als gewoonlijk de koorpartijen, terwijl als vocaalsolisten medewerkten Jo Vincent, Annie Woud, Georg Waller, Max Kloos en Louis Smitshuysen. De instrumentale obligaten werden verzorgd door Johan Hekster (viool), Nic. Klansen en W. Clemens (fluit), G. Blanchard en W. Peddemors (oboi d'amore), Richard Sell (corn da caccia) en de trompettisten M. Komst, D. Tonnis en J. Sloghem. Als immer bij de Bachvereniging werd op zeer voortreffelijke wijze de cembalo-partij door Marie Landré en de orgelpartij door Valentijn Schoonderbeek verzorgd.

Wat wel bijzonder de aandacht trekt is het groote aandeel, dat het koor heeft in dit werk. Niet minder dan 15 van de 24 nummers zijn voor koor geschreven. Elk dier 15 nummers stelt buitengewoon zware eischen aan de uitvoerenden, zoowel de koorfuga's, die in de meerderheid zijn,

als de andere koren, waarin trouwens ook weer telkens fugatisch bewerkte gedeelten voorkomen. Ik memoreer in het bijzonder den jubel, die klonk in het belijden van de opstanding ten derden dage, koor no. 17: „Et resurrexit tertia die”, na het ingehouden, sombere „Crucifixus”, dat ook buitengewoon goed werd vertolkt.

Voor den bassolist zijn een tweetal aria's geschreven, die beide groote moeilijkheden opleveren voor den vertolker. De eerste, die zeer laag ligt werd, gezien de zware eischen, die ze stelt, goed vertolkt door Louis Smitshuysen, terwijl de obligaat partij voor de corn da caccia daarbij een zeer eigenaardig effect aan het geheel gaf. Voortreffelijk was de weergave van de tweede basaria door Max Kloos. 't Valt te loven, dat na de eerste uitvoeringen, waarbij door denzelfden baszanger beide aria's moesten worden gezongen, wat beide malen een minder gelukkige weergave bracht van de eerste aria, een tweetal solisten gekozen wordt om deze aria's te vertolken. Ook de alt en sopraanduelletten en aria's (Jo Vincent trad weer voor het eerst na haar ziekte op) vonden een ideale vertolking, terwijl de begeleiding alles zijn volle glans en bijzondere kleur gaf. Den leider der Bachvereniging, Anthon van der Horst, dank voor deze prachtige herhaling van dit zeer uitzonderlijk schoone werk van Bach, dat zeker evenzeer als zijn Mattheus Passion verdient regelmatig uitgevoerd te worden.

B.

D. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

De geestelijk-zedelijke zijde van het Werkloozenvraagstuk.

II.

Verdere geestelijk-zedelijke gevaren.

Vóór wij spreken over wat wij voor de werklozen geestelijk kunnen doen, moeten wij toch nog dieper op de geestelijk-zedelijke gevolgen der langdurige werkloosheid ingaan.

Want behalve de genoemde rechtstreeksche gevolgen, zijn er nog vele andere, die misschien niet zoo dadelijk merkbaar worden, maar toch wel terdege dreigen.

Zeker, de omstandigheden maken den mensch niet.

Ik denk aan dat mooie woord van Pierson tegen Troelstra. Troelstra verdedigde de stelling, dat armoede de hoofdoorzaak, zoo niet de eenige oorzaak der prostitutie was. Pierson antwoordde: „Ik heb groote sympathie voor uw medelijden met de armen, maar wat ik u verwijt, is dat gij geen eerbied voor hen hebt. Wie verkondigt, dat armoede steeds bij vrouwen en meisjes tot prostitutie moet leiden, beledigt deze vrouwen.”¹⁾

Dat is zeer zeker volkomen juist, en vele van onze werkloze jongere en oudere menschen weten zich dan ook in Gods kracht staande te houden. Doch ontveins het u dan ook geen oogenblik, hoeveel geestelijke kracht hiervoor noodig is. Hier is het zeer zeker waarachtig: niet ik, maar de genade Gods, die met mij is.

De werkloze is straks tot zoo weinig meer in staat. Hij wordt immers geheel lusteloos.

Men zegt wel eens: hoezeer konden deze menschen nu hun innerlijk bezit verrijken door het bestudeeren van de boeken over onze beginselen.

Men hoort een domine klagen: „werkten deze jongens nu maar eens hard voor onze jeugdverenigingen, maar de meesten krijg je er niet, en ze kennen hun vragen op de catechisatie nog ternauwernood. Gelukkig er zijn een paar anderen.”

Goed, maar bewonder die anderen dan ook dubbel en dwars. Want daar zit wat in! Om zichzelf te blijven ontwikkelen en het zelf-respect te handhaven in zulke omstandigheden.

Die hebben meestal een verstandige moeder, die „veel vergeeft en niet verwijt”. Maar hoeveel van dergelijke moeders zijn er?

Men kan immers bijna tot een stelregel maken: „hoe meer vrije tijd, tot hoe minder in staat.”²⁾

Dezen winter heb ik velen leeren kennen in een tehuis voor werklozen. 's Morgens kon men er gezellig bezig zijn met spelen, er zitten praten of lezen en allerlei knutselwerkjes doen. 's Middags werd er driemaal per week voor meerdere ontwikkeling gezorgd door lezingen, films, causerieën, excursies enz.

Een goede 80 kwamen er 's morgens geregeld stempelen. Hoe viel het ons tegen, dat maar een enkele aan de werkbank ging staan, om eens een aardig gebruiksvoorwerp te maken. Ook een lezing van een technisch bekwaam man, die met veel voorbeelden over eenvoudigen handenarbeid sprak, bracht daar weinig verandering in. De ter lezing gelegde boeken met veel platen en vol technische onderwerpen werden weinig ingekeken. De krant had wel enkele liefhebbers. En bij de voordrachten 's middags kwamen haast nooit meer dan 25 à 35 werklozen.

1) Woord en Daad, 13e jaargang, Afl. 4, blz. 160.

2) W. Harttorf: Jeugd zonder werk, blz. 53.

Velen h-
joren, ze
op zonder
maakt kan
Een gro-
te praten
domino-sp-
Toen ik
„U had hi-
zien ploet-
daar déed
Dit zit
wat heb j-
Maar op-
slappen, E-
duld gant-
werkstukje
Hoe na-
goede nie-
geen gem-
den heeler
meer in d-
nemen. E-
prikkelbaa-
De nood-
heel vaak
een werklo-
hebben wi-
digd en ee-
en voordr-
Maalscha-
nood. Zij m-
welijks m-
te verscha-
de stemm-
het leed va-
Vooral m-
onder. Dem-
thuiskomt-
zich ziet,
tobbend, h-
maar er g-
dat de sfe-
vorderlijk
Waarbij
geren veel
Ze hebben
loopen. Ze
weten dan
een tijdla-
daar ook m-
nu: geheel
Dit zijn
werk heeft
vader me-
dag thuis-
warmde v-
beuren.
Gelukkig
is niet goe-
Maar, di-
erg het m-
werklooshe-
Werkloo-
ten, beure-
heel gauw
Hoe gen-
leuzen doe-
tehuis ma-
„I Geld ha-
maar eens
van wien g-
Onze ar-
tisch inge-
schen. Ze
bewust. Im-
vaak een
jongens al-
Zij leeren
nen, maar
kant. Zoo
crete vrag-
missen he-
mische vra-
Vandaar
tijd onder-
gemakkelij-
leven onder-
heden zit
Al die we-
politiek. Ze
beginselen
Daarom
sing op ko-
wegen belo-
Bij de o-
maar, zoo-
werklozer
menschen
komt zoo'n
niet meer
grens van
Eindelijk
sexuele n-
over 't alge-
de gedachte-
gens even
plaats heer-
doordat zij
behoeven